

До спеціалізованої вченої ради ДФ15/2024
Київського національного університету
технологій та дизайну
01011, м. Київ, вулиця Мала Шияновська
(Немировича-Данченка), 2

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора

Бригігінця Олександра Олексійовича

професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова

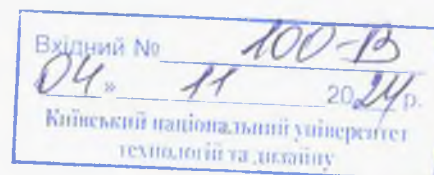
на дисертацію

Санжаровської Лідії Ігорівни

**«Правове регулювання захисту персональних даних у сфері охорони
здоров'я»,**

поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження, представленого для рецензування, обумовлена низкою взаємопов'язаних факторів. В умовах забезпечення національної безпеки нашої держави проблема безпеки персональної інформації пацієнтів набуває особливого значення. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері охорони здоров'я не тільки сприяє покращенню її функціонуванню, але і породжує новітні виклики та загрози щодо неконтрольованого накопичення і обробки медичних даних, які в подальшому можуть бути використані всупереч інтересам пацієнта. Застосування інформаційних та цифрових технологій у медицині потребує створення належних

гарантій для запобігання будь-якому розголошенню персональних даних у сфері охорони здоров'я.

У той же час діюче в державі законодавство про захист персональних даних та охорону здоров'я не дає цілісного уявлення щодо сутності та особливостей захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Чинний Закон України «Про захист персональних даних» в переважній більшості містить загальні норми дії без чіткого розмежування конкретних сфер суспільних відносин, що призводить до неузгодженості та протиріччя стосовно захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Саме тому постає необхідність здійснення всебічного аналізу національного законодавства, міжнародних та європейських стандартів, який дозволить з'ясувати сутність інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я та визначити напрями удосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, що і зумовлює нагальну потребу у дослідженні правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Належний науково-теоретичний рівень та практична значимість положень та висновків дисертаційного дослідження обумовлюють достатню обґрунтованість та достовірність наукових положень та висновків дисертації.

Достовірність результатів підтверджується великим обсягом використаних джерел, які охоплюють як наукові розробки вітчизняних вчених із правової тематики, чинного національного законодавства, міжнародного та європейського законодавства, що стосуються комплексного дослідження правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Мета дисертаційного дослідження сформульована розумно та чітко. Так, авторка поставила за мету визначення сутності та особливостей правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, а також формування напрямів удосконалення у цій сфері.

Поставленої мети дисертантці в повній мірі вдалось досягнути завдяки її послідовній конкретизації у системі завдань дослідження, які об'єднані у три логічно вибудованих блоки. Зокрема, дисертацією вирішено наступні завдання: розглянути персональні дані як категорію наукового пізнання та об'єкта правового регулювання у сфері охорони здоров'я; визначити поняття та етапи формування інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; охарактеризувати сутність та особливості захисту фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я; встановити суб'єктів забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; з'ясувати правові засоби захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; проаналізувати міжнародні та європейські стандарти захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; сформулювати напрями вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Об'єкт та предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблематику, не виходячи за межі наукової спеціальності. Відповідно до поставленої мети та завдань, об'єкту та предмету дисертаційного дослідження побудована його структура. У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні сутності та особливостей правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Також сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, направлених на вирішення зазначеного завдання. Дисертантка доцільно з погляду логічної побудови дисертації відправним етапом дослідження обрала з'ясування персональних даних як категорії наукового пізнання та об'єкту правового регулювання у сфері охорони здоров'я. Також в першому розділі було опрацьовано питання становлення та еволюції інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. У центральному розділі роботи увагу приділено детальнішій характеристиці сутності та особливостей захисту фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я. Особливу увагу приділено визначенню ролі суб'єктів забезпечення захисту персональних даних у

сфері охорони здоров'я, а також правовим засобам захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. У завершальному розділі роботи авторка присвячує увагу міжнародним та європейським стандартам захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, а також напрямам вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Завершується дослідження загальними висновками, які уособлюють найбільш вагомі його результати.

Варто звернути увагу на вдало обрану методологічну основу дисертаційного дослідження, яка забезпечила високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості його результатів.

Детальний аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок про її системний, цілісний та завершений характер, дисертаційне дослідження Санжаровської Л.І. є самостійною працею та відзначається високим науковим рівнем.

Наукова та практична цінність дисертації. Дисертація характеризується науковою новизною та практичною цінністю, оскільки її матеріали можуть бути використані у науково-дослідній сфері, правотворчості, навчальному процесі та правозастосуванні.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Слід відзначити комплексний характер проведеного дослідження правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Авторкою доведено, що існуючий стан законодавства характеризуються неузгодженістю та протиріччям і не в повній мірі забезпечує захист персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні. Напрямами вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні, є: прийняття нового Закону України «Про захист персональних даних», який буде спрямований на регулювання суспільних відносин, пов'язаних із захистом персональних даних загалом, так і захисту персональних даних в конкретних сферах суспільних відносин, у тому числі у сфері охорони здоров'я; упорядкування законодавства про охорону здоров'я із законодавством про захист персональних даних; створення нового спеціального незалежного від інших органів публічної

влади контролюючого органу за додержанням законодавства про захист персональних даних; реформування інституту юридичної відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних; належна регламентація відносин, пов'язаних із безпекою та конфіденційністю персональних даних у сфері охорони здоров'я; приведення законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я у відповідність до міжнародних та європейських стандартів.

У дисертаційному дослідженні ґрунтовно досліджено генезис становлення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, виокремлено за такими етапами розвитку: 1991-2009 рр. – відсутність належного правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 2010-2014 рр. – запровадження інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 2015 – дотепер – удосконалення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Авторка справедливо наголошує на тому, що інститут захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я доцільно розглядати як: право на невтручання в особисте життя, а саме право на конфіденційну інформацію про медичне обслуговування особи та відомості щодо її стану здоров'я; комплексний правовий інститут – сукупність правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я; напрям діяльності. Захист персональних даних у сфері охорони здоров'я – це сукупність заходів, спрямованих на гарантування безпеки конфіденційної інформації про медичне обслуговування особи та відомостей щодо її стану здоров'я.

Дисертанткою вдало розкриваються напрями роботи над текстом нового Закону України «Про захист персональних даних», який повинен містити окремий розділ, де необхідно передбачити чітке розуміння поняття «медичні дані», співвідношення законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я, цілі обробки медичних даних, підстави та вимоги до обробки медичних даних, порядок та умови надання згоди пацієнта на обробку його медичних даних, особливості функціонування електронної системи охорони здоров'я, права

пацієнта як суб'єкта медичних даних, обов'язки суб'єктів господарювання у сфері медичного обслуговування як володільців (контролерів) та розпорядників (операторів) медичних даних, вимоги до порядку обробки медичних даних як внутрішнього документа суб'єктів господарювання у сфері медичного обслуговування, вимоги до суб'єктів інформаційного забезпечення системи охорони здоров'я, порядок та умови доступу до медичних даних третіх осіб, особливості передачі медичних даних на територію іноземної держави або міжнародній організації, правила конфіденційності щодо медичних даних, особливості контролю за дотриманням законності при обробці медичної інформації, особливості зберігання медичних даних, гарантії безпеки медичних даних.

Позитивним досягненням дисертантки є те, що нею сформульовано напрями удосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я виходячи з порівняння міжнародного, європейського та національного законодавства.

Необхідно відзначити логічну злагодженість дисертації, взаємозв'язок її окремих підрозділів. Авторка послідовно виклала матеріал, правильно співвідносячи загальні і конкретні питання, сформулювала необхідні наукові дефініції. Позитивною стороною дисертації, безперечно, є її науково-теоретичний рівень та практична спрямованість.

Повнота викладення у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані в дисертаційному дослідженні, достатньо повно викладені, а також знайшли відображення у наукових статтях, опублікованих у виданнях з юридичних наук, а також у тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам, які пред'являються до дисертацій.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Аналіз змісту дисертації вказує на дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності.

У роботі є посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права, надано достовірну інформацію про методики результати дослідження, джерела використаної інформації.

Таким чином, у рецензованій роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дисертанткою дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Попри усі вищезазначені позитивні моменти, дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертанткою під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових досліджень з обраної тематики.

1. Підтримуючи позицію дисертантки стосовно необхідності запровадження періодизації «становлення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я виокремлено за такими етапами розвитку: 1) 1991-2009 рр. – відсутність належного правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 2) 2010-2014 рр. – запровадження інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 3) 2015 – дотепер – удосконалення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я», в процесі прилюдного захисту хотілося б почути, чому авторка не бере до уваги початковий період (до 1991 року), адже у цей час також проводилася обробка персональних даних у сфері охорони здоров'я.

2. Здобувачка зазначає, що нею «обґрунтовано, що інститут захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я доцільно розглядати як: право на невтручання в особисте життя, а саме право на конфіденційну інформацію про медичне обслуговування особи та відомості щодо її стану здоров'я; комплексний правовий інститут – сукупність правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я; напрям діяльності – комплекс заходів,

спрямованих на забезпечення конфіденційності персональних даних у сфері охорони здоров'я». На наш погляд, спірною є позиція того, що напрям діяльності можна визначити як відповідний комплекс заходів, адже за даними тлумачних словників напрям визначається як шлях діяльності, розвитку кого-, чого-небудь; спрямованість якоїсь дії, явища. Представлена точка зору потребує пояснення під час прилюдного захисту.

3. Потребує деталізації позиція дисертантки стосовно того, що «обмеження щодо обробки персональних даних у сфері охорони здоров'я може здійснюватися у випадках, передбачених законом, наскільки це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, економічного добробуту або захисту прав і свобод суб'єктів персональних даних чи інших осіб», оскільки дійсно, критерій «випадок, передбачений законом» може бути чітко встановленим; у той же час критерій «наскільки це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах економічного добробуту» лише в окремих випадках може бути чітко визначеним, і зазвичай те, що добре для економічного добробуту в короткосторовій перспективі не часто співпадає з підвищенням економічного добробуту на довгій дистанції.

4. Дисертантка у роботі пропонує під суб'єктами забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я розуміти фізичних та юридичних осіб, які зобов'язані забезпечити захист персональних даних у сфері охорони здоров'я від неправомірного збирання, зберігання, використання, знищення, поширення та доступу до медичних даних. Але відповідно до тексту Закону України «Про захист персональних даних» суб'єкти вчиняють такі дії, «як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем». Чому частину таких дій дисертантка обходить стороною?

5. Враховуючи значну поширюваність останнім часом спадкових хвороб, чи не вважає здобувачка доцільним істотні ознаки персональних даних у сфері охорони здоров'я: «1) конфіденційна інформація; 2) стосується фізичної особи;

3) містить інформацію про медичне обслуговування особи та відомості про її стан здоров'я; 4) фізична особа є ідентифікованою» доповнити категорією спадкові хвороби найближчих родичів?

Разом із тим висловлені зауваження, насамперед, характеризують складність проблеми, що досліджується, вони носять характер побажань та не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертації. Розроблені в дисертації ідеї можуть бути базою для подальшого плідного дослідження теми. Зазначені зауваження, у своїй більшості, мають дискусійний характер і тому не можуть вплинути на позитивну оцінку дисертаційної роботи в цілому яка відповідає встановленим вимогам.

Висновок. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, авторка сформулювала висновки, які здатні стати належним внеском у розвиток правової науки. Основні теоретичні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у публікаціях авторки.

Дисертаційне дослідження Лідії Ігорівни Санжаровської на тему «Правове регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507). Дисертація є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, що має істотне значення для правової

науки, а її авторка – Лідія Ігорівна Санжаровська заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

**професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор**

Олександр БРИГІНЕЦЬ

Підпис *Олександра Бригінця*
ЗАСВІДЧУЮ:
вчений секретар університету

Вітаманна Лемешко